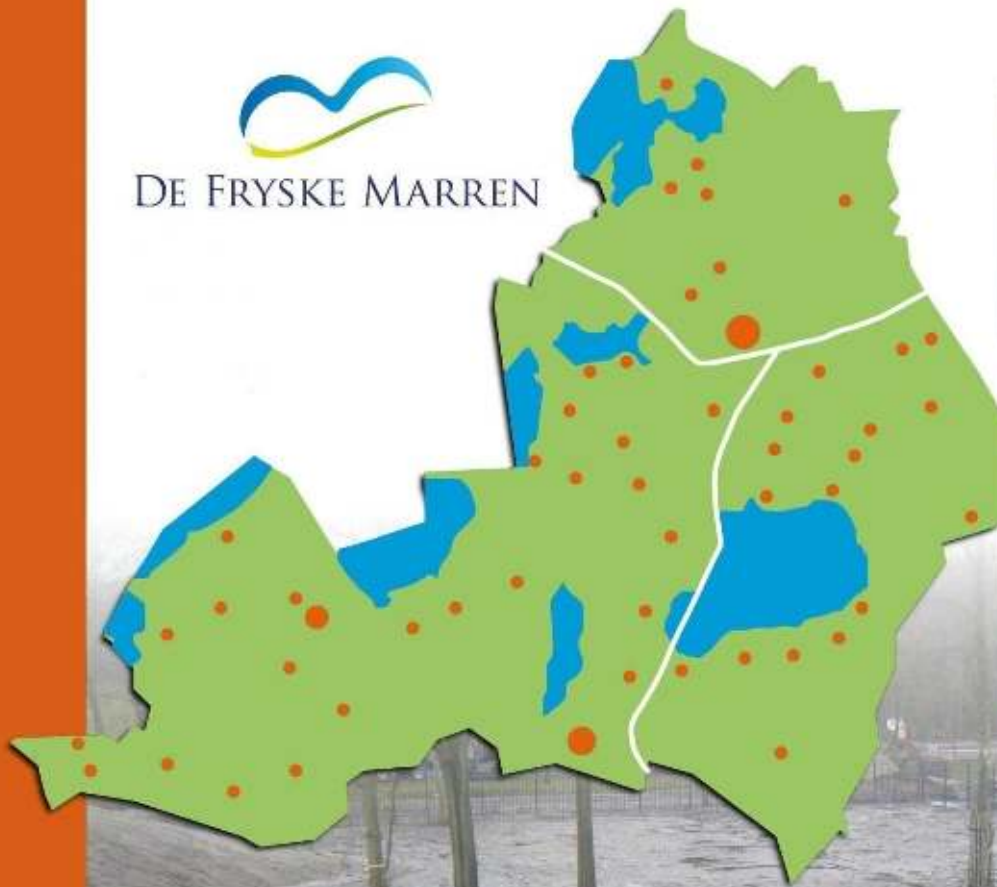

VERBREED GEMEENTELIJK RIOLERINGSPLAN

(2020 - 2024)

DE FRYSKE MARREN

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1. Waarom een rioleringsplan?	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Doelstelling en geldigheidsduur	7
1.3 Raakvlakken	8
1.4 Leeswijzer	8
2. Wat zijn de kaders?	9
2.1 Algemeen	9
2.2 Wetgeving	9
2.2.1 Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie	9
2.2.2 Omgevingswet	10
2.3 Visies	10
2.3.1 Algemeen	10
2.3.2 Omgevingsvisie	10
2.3.3 Duurzaamheidsvisie	11
2.3.4 Veenweidevisie	11
2.4 Bestuursakkoorden	12
2.4.1 Nationaal Bestuursakkoord Water	12
2.4.2 Fries Bestuursakkoord Water	12
3. Wat hebben we gedaan?	13
3.1 Algemeen	13
3.2 Te behalen doelen	13
3.3 Zorgplicht activiteiten	13
3.3.1 Zorgplicht stedelijk afvalwater	13
3.3.2 Zorgplicht hemelwater	14
3.3.3 Zorgplicht grondwater	17
3.4 Overkoepelende zaken	17
3.4.1 Afstemming werkzaamheden	17
3.4.2 Gegevensbeheer	18
3.4.3 Samenwerking	18
3.4.4 Personele capaciteit	18
4. Hoe staan we er voor?	19
4.1 Algemeen	19
4.2 Areaal	19
4.3 Kwaliteitstoestand	20
4.3.1 Zorgplicht stedelijk afvalwater	20
4.3.2 Zorgplicht hemelwater	21
4.3.3 Zorgplicht grondwater	21

5. Wat willen we?	22
5.1 Algemeen	22
5.2 Leidende principes	22
5.3 De basisopgave	23
5.4 Speerpunten	23
5.5 Ambitieniveau	25
6. Wat gaan we doen?	27
6.1 Algemeen	27
6.2 Zorgplicht stedelijk afvalwater	27
6.3 Zorgplicht hemelwater	28
6.4 Zorgplicht grondwater	30
7 Wat kost dat?	31
7.1 Algemeen	31
7.2 Personele middelen	31
7.3 Financiële middelen	32
7.3.1 Uitgangspunten	32
7.3.2 Kostendekking	35

Samenvatting

Een nieuw gemeentelijk rioleringsplan

Voor u ligt het tweede verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) De Fryske Marren. De aanleiding voor dit plan is dat het lopende vGRP 2015-2019 eind 2019 vervalt en dat er een wettelijke plicht (Wet milieubeheer) is om in het bezit te zijn van een actueel rioleringsplan. In het vGRP wordt het beleid ten aanzien van de zorgplichten stedelijk afvalwater, afvloeiend hemelwater en grondwater beschreven. Hierbij krijgen een aantal opgaven extra aandacht. Met name de thema's duurzaamheid, klimaatadaptatie en de bijdrage aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving krijgen een grotere rol in dit vGRP.

Doel

Het doel van dit vGRP is invulling te geven aan de bovengenoemde zorgplichten om zo de kans op hinder, schade of overlast te beperken of te voorkomen. Dit tot maatschappelijk aanvaardbare normen. Een extra doel is te zorgen voor een duurzame, klimaatadaptieve gemeente, waarbij de gemeente aantrekkelijk is en gezond is om in te leven.

Kaders

Het vGRP heeft verschillende raakvlakken met andere wetgeving, plannen en beleid. In het hoofdstuk 'Wat zijn de kaders?' wordt ingegaan op wetgeving, visies en bestuursakkoorden die van invloed zijn op het vGRP. De meeste invloed hebben het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DRAP) en de Omgevingswet.

Evaluatie

Het vGRP bevat een evaluatie van het eerste vGRP 2014-2019. De evaluatie omschrijft wat we hebben gedaan en of we ons aan de doelen hebben gehouden zoals omschreven in het voorgaande plan. Uit de evaluatie blijkt dat we ons aan de doelen hebben gehouden en dat de riolering en het stedelijk watersysteem goed op orde is. Het systeem is in goede staat omdat we gestructureerd onderhoud plegen. Verder is goed samengewerkt met andere gemeenten en het Wetterskip.

Huidige situatie

In onze gemeente ligt 513 kilometer vrijvervalriolering, 77 gemalen en 870 drukrioolunits. Dit is slechts een deel van de rioleringsobjecten die we beheren. Het stedelijk oppervlaktewatersysteem is in dit vGRP meegenomen als onderdeel van de zorgplicht hemelwater. Zoals hiervoor is vermeld is de riolering en het stedelijk watersysteem in goede staat.

Wat gaan we doen

De vooruitblik is beschreven in de vorm van ambities die uiteindelijk leiden tot een strategie. De strategie is de beschrijving waarop wij invulling willen geven aan de zorgplichten in de komende planperiode. Daarin is niet alles even belangrijk. Met het oog op lokale en regionale ontwikkelingen hebben wij een drietal speerpunten benoemd:

1. Werken aan klimaatadaptatie
2. Invulling geven aan het thema duurzaamheid
3. Bijdragen aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving

Alle objecten in het beheer van de gemeente en die bijdragen aan de zorgplichten vertegenwoordigen een vervangingswaarde van € 262 miljoen. Het kost veel geld om deze op de juiste wijze te beheren. Dat zouden we kunnen doen door enkel wet- en regelgeving na te volgen en te anticiperen op klachten en meldingen (doen wat moet), of proactief te zorgen voor een klimaatbestendige inrichting van de openbare ruimte. Om daarin een keuze te kunnen doen zijn in dit plan de drie volgende varianten uitgewerkt:

1. Reactief beleid
2. Planmatig beleid
3. Anticiperend beleid

Van alle drie varianten zijn de kosten in beeld gebracht en de gevolgen voor de rioolheffing berekend. Zowel de planmatige- als de anticiperende variant is in detail doorgerekend. Met de anticiperende variant is de gemeente in staat om het stedelijk water robuust in te richten en zich voor te bereiden op de te verwachten klimaateffecten.

De anticiperende variant is de variant die wordt aanbevolen. Dit heeft te maken met de vooruitstrevende ambities van deze variant en omdat de invloed van deze variant weinig verschil geeft in het heffingsverloop (rekentarief). Het verschil is minimaal tussen de anticiperende en de planmatige variant omdat vooralsnog geen sprake is van grote investeringen en infrastructurele projecten (klimaatadaptief en duurzaamheid). De anticiperende variant vraagt vooral om een inspanning van onze organisatie zelf. We gaan aan de slag met de uitwerking van maatregelen, met bewustwordingscampagnes en met interne en externe afstemming. Tevens gaan we in overleg met particulieren, bedrijven en andere overheden.

Uiteindelijk spelen we met de anticiperende variant het beste in op de trends van nu zoals de klimaatverandering en de komst van de Omgevingswet.

1. Waarom een rioleringsplan?

Maar weinig mensen beseffen hoe belangrijk riolering is. Weet u bijvoorbeeld dat riolering en de drinkwatervoorziening sinds de 19e eeuw voor de volksgezondheid meer hebben betekend dan de hele medische wetenschap daarna? Pas als het mis dreigt te gaan en er bijvoorbeeld sprake is van wateroverlast door hevige buien of wanneer een stankoverlast optreedt, krijgt riolering aandacht. Verder gaat de inzameling en het transport van afvalwater vaak ongemerkt aan de inwoners voorbij. Toch worden dagelijks veel inspanningen verricht om deze kostbare infrastructuur goed te beheren.

1.1 Aanleiding

Dit verbreed gemeentelijk rioleringsplan (hierna: vGRP) laat zien dat we als gemeente De Fryske Marren terug- en vooruit kijken en verder bouwen aan een robuust, duurzaam en flexibel systeem. Het vGRP is een goed planinstrument om mee te kunnen bewegen met de trends en ontwikkelingen binnen dit vakgebied. Zo is er bijvoorbeeld sprake van meer extreme neerslag door klimaatverandering, een veranderende verhouding tussen overheid en burgers en verandering in wetgeving. Om mee te kunnen bewegen met de ontwikkelingen om ons heen is het wenselijk om het vGRP periodiek te actualiseren. In 2014 is het vGRP 2015-2019 vastgesteld door de gemeenteraad van (destijds nog) gemeente De Friese Meren. Eind 2019 loopt dit vGRP af en in 2020 begint de nieuwe planperiode.

1.2 Doelstelling en geldigheidsduur

De doelstelling van het vGRP is te voldoen aan de wettelijke zorgplichten en invulling te geven aan gemeentelijke watertaken. Er zijn drie zorgplichten en wel de zorgplicht voor de inzameling van stedelijk afvalwater, de zorgplicht voor hemelwater en de zorgplicht voor grondwater. Het vGRP is een beleidsplan dat op hoofdlijnen de invulling van de gemeentelijke watertaken weergeeft. Door middel van het vGRP leggen we vast wat we willen bereiken en wat de rol van burgers en bedrijven is ten aanzien van afval-, hemel- en grondwater. Het vGRP vervult vier hoofdfuncties:

1. Kader gemeentelijke zorgplichten

Overzicht beleidskeuzes en ambities ten aanzien van stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater.

2. Interne afstemming

Met andere vakdisciplines binnen de gemeentelijke organisatie en met onze waterpartners.

3. Externe afstemming

Met burgers en bedrijven.

4. Continuïteit en voortgangsbewaking

Vanwege de relatief lange levensduur van stedelijke watervoorzieningen en kapitaalintensieve investeringen is een lange termijn aanpak essentieel (begroting, investeringen en evaluatie).

De Wet milieubeheer schrijft voor een vGRP geen geldigheidsduur voor. Hierin wordt de gemeente vrij gelaten. In tegenstelling tot de financiële verordening, kiest gemeente De Fryske Marren voor een planperiode van vijf jaar, zodat er een passende periode ontstaat voor het voorbereiden en uitvoeren van de maatregelen uit het vGRP.

De riolering ligt echter veel langer dan deze planperiode onder de grond. Gemiddeld zo'n 60 jaar. Daarom is dit vGRP opgesteld met een doorkijk over de gehele gebruiksduur van de riolering. De rioolheffing en de lange termijn doelstellingen zijn (mede) gebaseerd op deze doorkijk. Zo komen we tot een doelmatige invulling van de gemeentelijke zorgplichten, tegen zo laag mogelijke lasten voor de burger.

1.3 Raakvlakken

Het vGRP is een planinstrument dat meerdere raakvlakken heeft met andere plannen en beleidsvelden. Voor onze gemeente beschrijven we vier belangrijke raakvlakken. Dit omdat deze invloed hebben op de te maken keuzes.

Ten **eerste** is dit het streven naar een klimaatbestendige leefomgeving. Hierdoor ontstaan, nog meer dan vroeger, raakvlakken met andere beleidsvelden die bijdragen aan de ruimtelijke inrichting: groen, wegen en nieuwbouwplannen. Ten **tweede** is dit de komst van de Omgevingswet in 2021, die in gemeente De Fryske Marren geleid heeft tot de ontwerp Omgevingsvisie.

Ten **derde** is er de Duurzaamheidsvisie van de gemeente. Daarin is afgesproken om in 2030 op het gemeentelijk grondgebied, voor wat betreft de energievoorziening, onafhankelijk te zijn van fossiele energiebronnen.

Ten **vierde** is er de Veenweidevisie die opgesteld is door het Wetterskip en de Provincie Fryslân. De bodem daalt in de veenweidegebieden. Naast problemen met de fundering van op-paal-gefundeerde-woningen, kan dit leiden tot verminderde mogelijkheden tot waterberging en schade aan wegen en riolering.

In dit vGRP houden we daar rekening mee. Een meer uitgebreide beschrijving van deze raakvlakken is te vinden in Hoofdstuk 2 'Kaders'.

Stedelijk water met de functie bergen en afvoeren van hemelwater

1.4 Leeswijzer

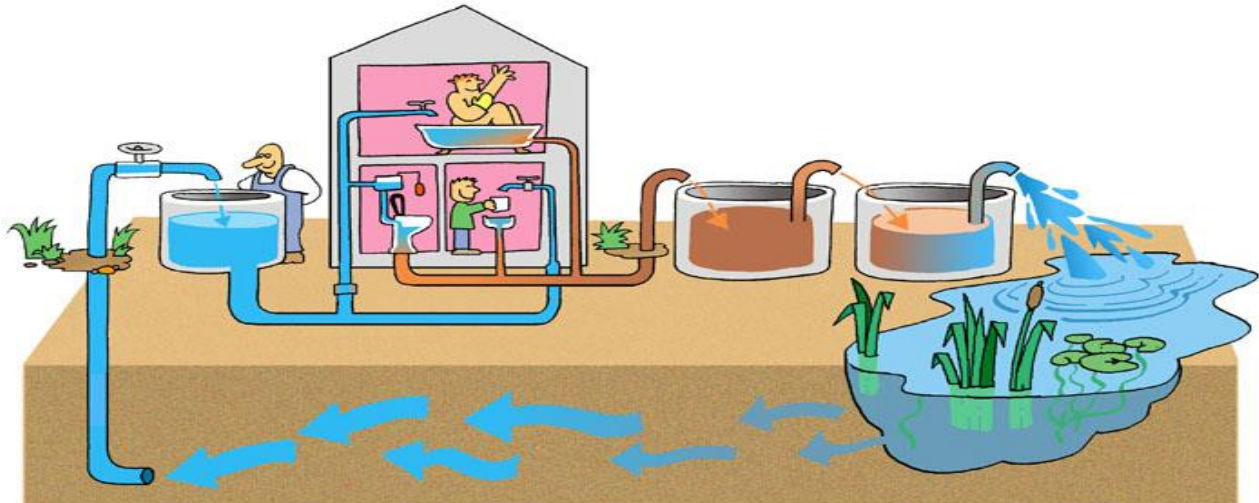
Na deze inleiding beschrijven wij in hoofdstuk 2 alle kaders voor dit vGRP. In hoofdstuk 3 kijken wij terug naar de voorgaande planperiode: welke maatregelen zijn uitgevoerd, welke niet en wat is de reden daarvan. In hoofdstuk 4 geven wij een beeld van de huidige toestand van het stedelijk watersysteem en de mate waarin wordt voldaan aan de lange termijn doelen. Dit beeld vormt het vertrekpunt voor het bepalen van de ambitie en helpt bij het inschatten wat de gevolgen zijn van de gekozen ambitie. Hoofdstuk 5 omvat de visie, ambitie, doelstellingen en leidende principes als bouwstenen voor dit verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan. In hoofdstuk 6 beschrijven wij het maatregelenprogramma voor de komende planperiode. Ten slotte beschrijven wij in hoofdstuk 7 de financiële consequentie (voor de rioolbelasting).

De bijlagen waarna wordt verwezen in dit rapport zijn opgenomen in een apart bijlagenrapport. In het bijlagenrapport is onder andere een begrippenlijst opgenomen.

2. Wat zijn de kaders?

2.1 Algemeen

Bij het invullen van de zorgplichten voor afval-, hemel- en grondwater hebben we te maken met verschillende taken en bevoegdheden. Ook werken we samen met diverse waterpartners en spelen er nieuwe uitdagingen en ontwikkelingen waar we op willen anticiperen. De kaders in dit hoofdstuk vormen het speelveld om te komen tot een doelmatig uitvoeringsprogramma.

Schematische weergave waterketen

De zorg en verantwoordelijkheid voor het water is in handen van gemeenten, waterschappen, waterbedrijven, provincie en perceeleigenaren. Iedere partij heeft hierin zijn eigen verplichtingen en bevoegdheden, die zijn vastgelegd in wetgeving of beleid. De belangrijkste wetten en beleidskaders die ten grondslag liggen aan dit vGRP zijn de Europese Kaderrichtlijn Water, de Waterwet, de Wet milieubeheer, de Gemeentewet en de algemene lozingsbesluiten. In bijlage C hebben we het wettelijk kader overzichtelijk weergegeven en verder toegelicht. In paragraaf 2.2 wordt ingegaan op het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie en op de Omgevingswet. Dit beleid en deze wetgeving hebben nog de meeste invloed op het vGRP.

Het gemeentelijke waterbeheer staat niet op zich, maar is continu in beweging door diverse uitdagingen en ontwikkelingen. Zowel regionaal als lokaal worden op dit plan visies ontwikkeld die van invloed zijn op dit plan. De belangrijkste zijn in paragraaf 2.3 beschreven en vormen de basis voor de speerpunten voor de planperiode 2020-2024 (hoofdstuk 4).

Verder zijn er nog bestuursakkoorden en samenwerkingsverbanden die ook van invloed zijn op dit vGRP. Deze zijn beschreven in paragraaf 2.4.

2.2 Wetgeving

2.2.1 Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie

Klimaatopgave

Het klimaat is aan het veranderen en leidt tot meer extremen. Het wordt natter, droger en warmer. Het (hemel)watersysteem en de afvalwaterketen moet de neerslag zo goed als mogelijk kunnen verwerken. Om schade door klimaatverandering zoveel mogelijk te voorkomen, is binnen het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) vastgesteld dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust moet zijn ingericht. Dit is een klimaatopgave die ook voor onze gemeente geldt.

Klimaatadaptatie en stresstesten

Veel aandacht wordt besteed om de klimaatverandering tegen te gaan. Los daarvan zullen we ons moeten aanpassen aan de gevolgen van de klimaatverandering. Dit heet klimaatadaptatie.

Vanuit het DPRA zijn gemeenten verplicht stresstesten uit te voeren. In bijlage E wordt verder ingegaan op de klimaatopgave, klimaatadaptatie en stresstesten.

Raakvlak met vGRP

Het besef groeit dat de gevolgen van de klimaatverandering niet meer uitsluitend met grotere rioolbuizen is op te vangen, maar dat een integrale aanpak noodzakelijk is. In het vGRP is een afweging gemaakt in het kader van klimaatadaptatie tussen het accepteren of beperken van schade door wateroverlast bij extreme buien. Deze aanpak richt zich op afstemming binnen de waterketen en in de openbare ruimte.

2.2.2 Omgevingswet

In 2018 werd in Nederland de Mijnwet van kracht: de eerste wet gericht op de leefomgeving. Sindsdien zijn er talloze wetten en regels op dat gebied bij gekomen. Zo is een ingewikkeld geheel ontstaan, waarin bijna niemand meer de weg kan vinden. Dat moet eenvoudiger en beter. Daarom is er nu het wetsvoorstel voor de Omgevingswet: één wet die alle wetten en regels op het gebied van leefomgeving vereenvoudigt en bundelt.

De Omgevingswet kent twee doelen:

1. De Omgevingswet moet bijdragen aan het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit.
2. Tegelijkertijd moet de wet bijdragen aan het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving om maatschappelijke functies te vervullen.

Per 1 januari 2021 wordt de Omgevingswet van kracht. In bijlage D staat meer over de Omgevingswet.

Raakvlak met vGRP

Bij het ingaan van de Omgevingswet is het vGRP niet langer een wettelijk verplichte planvorm maar kunnen elementen hiervan opgaan in respectievelijk de Omgevingsvisie, -plan en -programma. Hoewel de wettelijke verplichting tot het opstellen van een rioleringsplan komt te vervallen houden we rekening met een nieuw op te stellen rioleringsprogramma als opvolger van dit vGRP. Dit om de werkzaamheden en de financiën goed te kunnen plannen en naderhand te kunnen verantwoorden.

2.3 Visies

2.3.1 Algemeen

In het onderstaande zijn de visies weergegeven die raakvlakken hebben met het vGRP. Twee daarvan de Omgevingsvisie en de Duurzaamheidsvisie zijn gemeentelijke visies. De derde visie, de Veenweidevisie, is opgesteld door het Wetterskip en de provincie. Overigens zijn gemeenten en particulieren nauw betrokken geweest bij de opstelling van deze visie.

2.3.2 Omgevingsvisie

Omgevingsvisie gemeente DFM

Ter voorbereiding op de nieuwe Omgevingswet heeft gemeente De Fryske Marren een Omgevingsvisie opgesteld. Onze gemeente heeft dat gedaan omdat ze het van belang vindt om een samenvattende visie voor ons grondgebied te hebben. Bovendien wordt het bij het van kracht worden van de Omgevingswet verplicht voor de gemeente om een Omgevingsvisie te hebben. De Omgevingsvisie geeft in hoofdlijnen aan hoe de gemeenteraad in samenspraak met de Mienskip de toekomst van de gemeente ziet.

Daarbij gaat het om onze fysieke leefomgeving, onze mogelijkheden om te wonen, werken, recreëren en ondernemen nu en in de toekomst, en in een gezond en plezierig leefklimaat. In bijlage D wordt verder ingegaan op de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan.

Raakvlak met vGRP

Het thema wonen, werken, recreëren en ondernemen nu en in de toekomst, en in een gezond en plezierig leefklimaat is ook terug te vinden in dit vGRP. Specifiek is in de Omgevingsvisie een paragraaf opgenomen dat gaat over waterveilig, energieneutraal en biodivers. In die paragraaf komt ook het aspect klimaatadaptatie aan de orde.

2.3.3 Duurzaamheidsvisie

Duurzaamheidsvisie gemeente De Fryske Marren

Wereldwijd verandert het klimaat en worden grondstoffen schaarser of raken zelfs helemaal uitgeput. Met dit gedachtengoed heeft onze gemeente een Duurzaamheidsvisie vastgesteld. In de Duurzaamheidsvisie is het volgende opgenomen: 'Duurzaamheid betekent: het zoeken (en vinden) van een juiste balans tussen mens (people), milieu (planet) en middelen (profit). En dat op een manier waardoor wat wij hier doen geen negatieve effecten heeft op andere plekken op de wereld. En dat wat we nu doen geen negatieve effecten zal hebben op toekomstige generaties'. In onze Duurzaamheidsvisie zijn de volgende doelen opgenomen:

Doelen

1. In 2030 zijn we op ons grondgebied - voor onze energievoorziening - onafhankelijk van fossiele energiebronnen.
2. In 2030 hebben we een robuust watersysteem (een systeem dat met weinig ingrepen draaiende gehouden kan worden) dat schoon, veilig en voldoende is.
3. In 2030 is duurzaam grondstoffen-/materiaalgebruik en (lokale) kringlopen gemeengoed, waarbij Cradle to Cradle een belangrijk uitgangspunt bij materiaalinzet/-gebruik is.
4. In 2030 is zowel de biodiversiteit als de hoeveelheid groen en natuur toegenomen.
5. In 2030 is elk dorp/kern actief op het gebied van duurzaamheid.

Raakvlak vGRP

Als het gaat om water, waar dit vGRP over gaat, is er in de Duurzaamheidsvisie de ambitie vastgelegd om in 2030 over een robuust watersysteem te beschikken (een systeem dat met weinig ingrepen draaiende gehouden kan worden) dat schoon, veilig en voldoende is. Maar ook op het gebied van duurzaam grondstoffengebruik is via het vGRP winst te behalen en dus raakvlak. Verder is er in de Duurzaamheidsvisie een sterke koppeling met groen en natuur wat ook weer terugkomt in dit vGRP.

2.3.4 Veenweidevisie

De Veenweidevisie is een visie van de provincie en Wetterskip en is opgesteld in samenwerking met belanghebbende particulieren en gemeenten. In de Veenweidevisie worden maatregelen beschreven die zorgen voor het vertragen van bodemdaling. Veen oxideert onder invloed van zuurstof. Door de slootpeilen te verhogen, wordt de laag veen boven het huidige slootpeil natter gehouden en oxideert het veen minder snel. De bodemdaling wordt hiermee vertraagd. Het Wetterskip verhoogt de komende jaren de slootpeilen per gebied. Door de hogere peilen ontstaat er minder waterberging.

Raakvlak met vGRP

Door de verminderde waterberging ontstaat er mogelijk minder ruimte voor de berging van afstromend hemelwater vanuit stedelijk gebied. Met die reden zijn nauwe afspraken met het Wetterskip op dit gebied noodzakelijk. In die zin raakt de Veenweidevisie met het vGRP.

2.4 Bestuursakkoorden

2.4.1 Nationaal Bestuursakkoord Water

Met de ondertekening van het Nationaal *Bestuursakkoord Water (2011)* hebben het Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven verklaard dat zij intensief met elkaar gaan samenwerken in de (afval)waterketen.

Deze samenwerking moet leiden tot een besparing van € 380 miljoen aan minder meerkosten, kwaliteitsverbetering, vermindering van de kwetsbaarheid en kennisuitwisseling.

2.4.2 Fries Bestuursakkoord Water

In verband met deze afspraken in het Nationaal Bestuursakkoord Water hebben alle Friese gemeenten, het Wetterskip, de provincie en waterleidingbedrijf Vitens een Fries Bestuursakkoord Waterketen (FBWK) opgesteld en ondertekend. Vanaf dat moment werken we als gemeente De Fryske Marren samen met de hiervoor genoemde organisaties. Door samen op te trekken en kennis te delen richten we de waterketen zo optimaal mogelijk in en profiteren we van elkaars expertise en capaciteit. In hoofdstuk 3 paragraaf 3.4.3 is aangegeven wat wij als gemeente daarmee hebben gedaan.

3. Wat hebben we gedaan?

3.1 Algemeen

Om aandachtspunten voor de komende planperiode in beeld te brengen hebben we een evaluatie uitgevoerd van de afgelopen planperiode. Het resultaat hiervan is hieronder samengevat weergegeven.

In het algemeen kunnen we stellen dat er veel is uitgevoerd. Er is riolering vervangen. Het riool is gereinigd en inspecties zijn uitgevoerd. Ook zijn de bij het rioolstelsel behorende installaties onderhouden. Verder is het stedelijk oppervlaktewatersysteem eveneens onderhouden. Er is gebaggerd en oeverconstructies zijn vervangen. Het functioneren van het stedelijk watersysteem leidde, in de afgelopen planperiode, nagenoeg niet tot klachten of tot meldingen.

In paragraaf 3.2 worden de doelen uit het voorgaande vGRP besproken. In paragraaf 3.3 worden de verrichte activiteiten per zorgplicht behandeld en in paragraaf 3.3 worden overkoepelende zaken en activiteiten omschreven.

3.2 Te behalen doelen

Het doel in het voorgaande vGRP is als volgt omschreven: De doelen voor het vGRP 2015-2019 kunnen krachtig worden samengevat als "droge voeten en schoon water". Aangegeven is dat dit een lange termijn doel is en zal moeten worden behaald door het stedelijke watersysteem op orde te brengen en te houden. De subdoelen die worden vermeld zijn de nog bestaande knelpunten wegwerken en het volledige areaal inzichtelijk maken. De bovenstaande doelen zijn per zorgplicht in ambitieniveaus vertaald. Hierbij zijn drie ambitieniveaus onderscheiden en wel reactief, planmatig en anticiperend. De raad heeft bij het voorgaande vGRP gekozen voor het ambitieniveau planmatig. Geconcludeerd kan worden dat we aan de doelen uit het voorgaande vGRP hebben voldaan. In de volgende paragrafen worden de verrichte activiteiten van de huidige planperiode per zorgplicht behandeld.

3.3 Zorgplicht activiteiten

3.3.1 Zorgplicht stedelijk afvalwater

Riolering in goede staat

Ten aanzien van de zorgplicht stedelijk afvalwater is de riolering in goede staat gehouden. Door regelmatig onderhoud uit te voeren houden we de toestand van de rioleringsobjecten op orde. Om plotselinge mankementen adequaat te verhelpen registreren en analyseren we de meldingen die bij ons binnenkomen. Deze meldingen helpen ons weer om het onderhoud te verbeteren.

Onderhoud rioleringsobjecten

Over het algemeen is er een goed zicht op de toestand van de rioleringsobjecten. Door slijtage door gebruik en toenemende leeftijd neemt de kwaliteit van de rioleringsobjecten af. We reinigen en inspecteren daarom de objecten regelmatig en voeren reparaties uit als dat nodig blijkt.

Om de riolering in goede staat te houden zijn straatkolken gezogen, is riolering ontstopt, is riolering gereinigd en geïnspecteerd. Verder zijn er gemalen gereinigd, onderhouden en vervangen. Er zijn pompen vervangen en bergbezinkbassins gereinigd.

In de onderstaande tabel zijn de gehanteerde principes weergegeven van reiniging, inspecteren en reparatie.

Tabel 1. Reinigen, inspectie en reparatie

Object	Reiniging	Inspectie	Reparatie
Vrijvervalriolen	Jaarlijks 10%	Jaarlijks 10%	Na inspectie
Gemalen	1x per jaar	1-3x per jaar	Na inspectie
Drukrioleringsunits	1x per jaar	1x per 2 jaar	Na inspectie
Persleidingen	Na meldingen	Na meldingen	Na inspectie
Randvoorzieningen	1x per jaar	1-3x per jaar	Na inspectie

Vervanging riolering

In totaal is er circa 4 kilometer vrijvervalriolering vervangen en 3,5 kilometer vrijvervalriolering gerelined. Relining is een methode waarbij een kunststof buis in een bestaande buis wordt gemaakt. Deze techniek is goedkoper omdat niet hoeft te worden gegraven. Verder is er 3 kilometer vacuüm leiding vervangen en omgezet in vrijvervalriolering. In totaal is dus 10,5 km riolering vervangen. In het voorgaande vGRP is uitgegaan van 11,5 km vervanging.

Minder riolering vervangen

Minder riolering is vervangen omdat:

1. In sommige gevallen het riool kwalitatief beter was dan vooraf ingeschat.
2. Er gebruik is gemaakt van risicogestuurd rioleringsbeheer. Dat wil zeggen dat prioriteit wordt gelegd bij de vervanging van riolering in risicogebieden zoals waterwingebieden of winkelcentra. In minder risicovolle gebieden kan het riool langer blijven liggen. Een deel van het te vervangen riool lag in niet risicovol gebied.

Overstorten

In het voorgaande vGRP was nog sprake van een knelpunt met een overstort aan de Vuurtorenweg te Lemmer, Buitengaats genoemd. Deze overstort loost water in rijkswater (IJsselmeerwater). Het knelpunt is verholpen. De overstortmuur was te laag en is opgemetseld.

Hydraulisch functioneren

Het hydraulisch functioneren valt zowel onder de zorgplicht stedelijk afvalwater als onder de zorgplicht hemelwater. In de afgelopen planperiode is het hydraulisch functioneren (de mate waarin de riolering het afvalwater kan afvoeren) van de riolering binnen de verschillende kernen in grote lijnen tegen het licht gehouden. Dit ter voorbereiding op het opstellen van verschillende rioleringsplannen in de komende planperiode. In bijlage H wordt dieper ingegaan op het onderzoek naar hydraulisch functioneren.

3.3.2 Zorgplicht hemelwater

Regenwaterrioleringssysteem en stedelijk oppervlaktewater

Onder de zorgplicht hemelwater wordt verstaan dat de gemeente zorg draagt voor een doelmatige inzameling van het afvloeiend hemelwater. De werkzaamheden die hieronder begrepen worden zijn onder andere het in stand houden van regenwaterbuizen en regenwatergemalen. Wij rekenen hiertoe tevens het stedelijk oppervlaktewatersysteem. De werkzaamheden die hier onder begrepen worden zijn het hekkelen en baggeren van vijvers en sloten in stedelijk gebied. Ook wordt de vervanging van oeverconstructies in stedelijk gebied meegerekend.

Afkoppelen riolering

Zowel voor het functioneren van de riolering als de waterzuiveringen van het Wetterskip, is het erg effectief gebleken, om niet al het afvalwater (hemelwater) naar de zuivering te transporteren. Dit scheelt in energie- en in zuiveringskosten. En hemelwater is al schoon, dus dat hoeft niet gezuiverd te worden. Met die reden wordt gemengde riolering, daar waar mogelijk en waar doelmatig, omgebouwd naar een gescheiden stelsel.

In de wijk Lemstervaart zijn een aantal panden afgekoppeld en het parkeerterrein aan de Sinnebuorren in Joure is afgekoppeld. Verder is er in de wijk Zuiderveld van Joure een infiltratieriool (zorgplicht grondwater) en een regenwaterriool (zorgplicht hemelwater) aangelegd. Aanwonenden zijn aangesloten op het regenwaterriool. Zie ook paragraaf 3.3.3 Zorgplicht grondwater.

Hekkelen en baggeren stedelijk water

Het oppervlaktewater is cruciaal voor de afvoer van hemelwater en is met het oog hierop in de afgelopen planperiode goed onderhouden. Hiermee wordt tevens invulling gegeven aan de vastgelegde ambitie in de gemeentelijke duurzaamheidsvisie om in 2030 over een robuust watersysteem te beschikken (een systeem dat met weinig ingrepen draaiende gehouden kan worden) dat schoon, veilig en voldoende is. Alle vijvers en watergangen zijn minimaal één keer gehekkeld per jaar. Verder is er circa 70% van de vijvers en watergangen gebaggerd. In totaal is circa 45.000 m³ baggerspecie verwijderd.

Oeverconstructies stedelijk water

In 2015 is een inventarisatie gedaan naar de oeverconstructies stedelijk water die bij ons in beheer zijn. Berekend is dat in totaal circa 160 kilometer oeverconstructies van ons zijn. In de planperiode van het vGRP is ongeveer 6 kilometer aan oeverconstructies vervangen, waarvan circa 20 % is omgezet in natuurlijke oever.

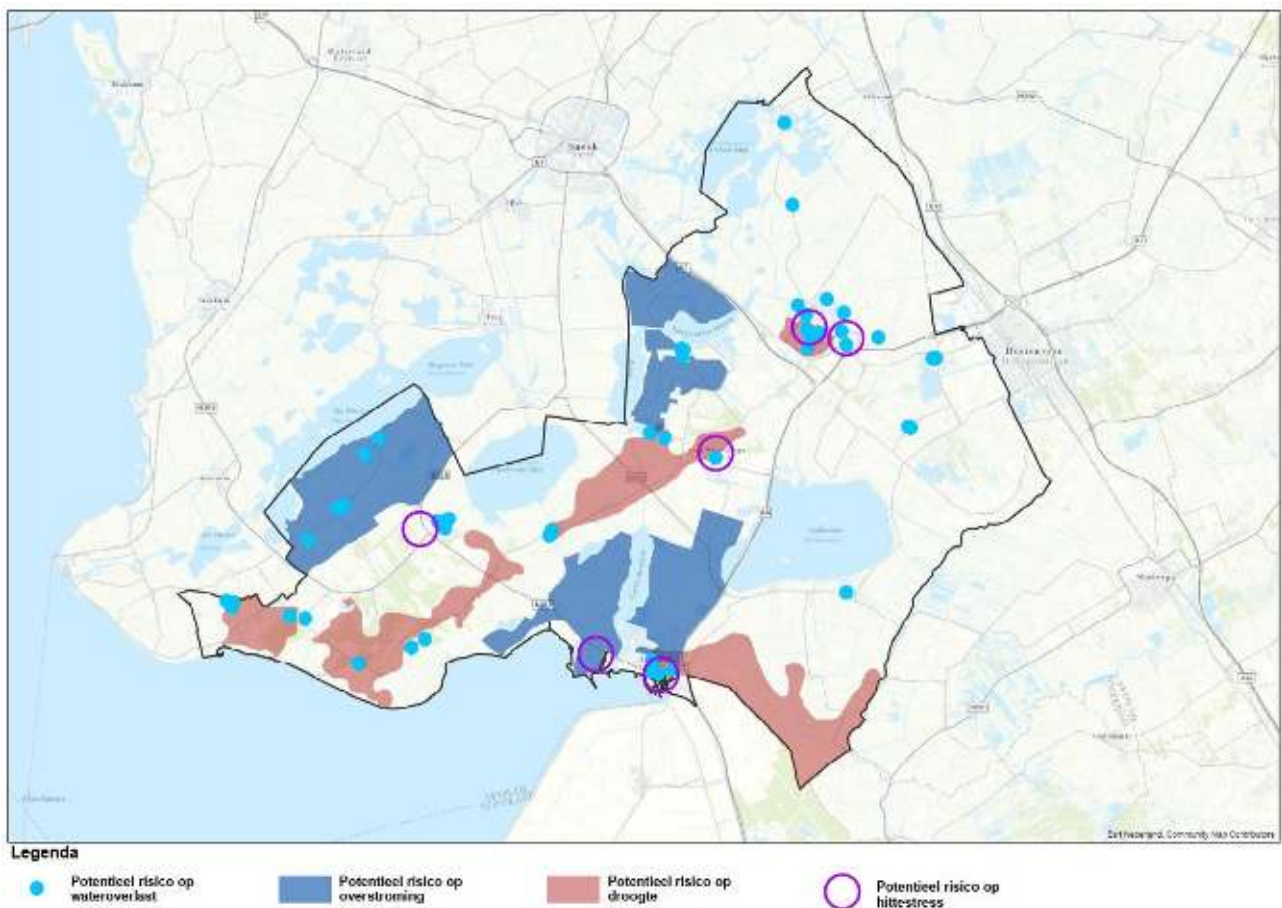
Klimaatopgave

Er is een stresstest wateroverlast uitgevoerd waarmee inzicht is verkregen in de kwetsbare locaties die nadelige effecten kunnen ondervinden door klimaatverandering. Dit is gebeurd samen met de andere Friese gemeenten en het Wetterskip. Bij de gezamenlijke stresstest zijn de kwetsbare locaties voor de thema's hitte en wateroverlast in beeld gebracht. Daarop voortbordurend is er door onze gemeente een aparte klimaatscan uitgevoerd. Hierbij zijn tevens de kwetsbare locaties voor droogte en waterveiligheid inzichtelijk gemaakt. De kwetsbare locaties zijn omgezet naar potentiële risico's. Deze risico's zijn besproken met omwonenden, bedrijven en overige stakeholders tijdens een Klimaatdialoog. Mogelijkheden zijn besproken om de effecten van klimaatverandering te voorkomen of te verhelpen. De resultaten van de klimaatdialoog zijn beschreven in bijlage F.

Behalve het afkoppelen van regenwater zijn nog geen specifieke klimaatadaptatieve werken uitgevoerd. Eerst zijn de resultaten van de stresstest en van de klimaat-risicodialoog afgewacht. Dit om doelmatiger te werk te kunnen gaan. Nu de risicodialoog is gehouden weten we beter waar werkelijk knelpunten en risico's zijn. De stresstest is in 2018 uitgevoerd en de klimaatdialoog is in 2019 uitgevoerd.

Vervangen oeverconstructies

Overzicht van potentiële risicolocaties in gemeente De Fryske Marren, als gevolg van klimaatverandering

3.3.3 Zorgplicht grondwater

Meldingen

In de planperiode zijn op een paar locaties meldingen gedaan van grondwateroverlast. Sommige van de meldingen konden plaatselijk worden opgelost. Dit door een regenwaterriool naar een watergang te brengen of een extra straatkolk te plaatsen. Bij één van de meldingen is nader onderzoek uitgevoerd. Dit was in de wijk Zuiderveld in Joure. Uit het onderzoek bleek dat omwonenden overlast hadden van grondwater.

Project Zuiderveld

Naar aanleiding van het onderzoek in de wijk Zuiderveld zijn maatregelen getroffen. In de wegen Zuiderveldplantsoen en een deel van de Zuiderveldstraat is een regenwaterriool en een infiltratieriool aangebracht. Particulieren die overlast hadden zijn op het regenwaterriool aangesloten. Het grondwaterprobleem dat er was is met deze maatregel verholpen.

Vervangen rioolgemaal Brekkenweg Lemmer

3.4 Overkoepelende zaken

3.4.1 Afstemming werkzaamheden

Binnen de gemeente zijn het beleid en beheer in de afgelopen planperiode beter op elkaar afgestemd. Er is betere interactie met de buitendienst en dit leidt tot veel bruikbare informatie en praktische oplossingen. Vergroting van de efficiëntie en doelmatigheid zijn hiervan het gevolg.

Daarnaast worden nieuwe planontwikkelingen voortijdig afgestemd met de rioolbeheerders zodat eventueel te vervanging riolering op elkaar kan worden afgestemd.

3.4.2 Gegevensbeheer

Er is een grote inspanning verricht om het gegevensbeheer te verbeteren. Hiertoe zijn de beheersystemen geharmoniseerd en is het totale areaal inzichtelijk gemaakt. Maar doordat gegevens beter inzichtelijk zijn, zijn ook hiaten aan het licht gekomen. Deze hiaten vragen een verdere inspanning om de kwaliteit van het beheerbestand verder te verbeteren.

3.4.3 Samenwerking

In de afgelopen planperiode is gewerkt aan de samenwerking zoals afgesproken in het FBWK . Overleg hierover vindt plaats in het Gemeenlijk Ambtelijk Water Overleg (GAWO). Elk jaar wordt de voortgang van de samenwerking en de besparing die het heeft opgeleverd bijgehouden. Gemeente De Fryske Marren vult jaarlijks een rapportage in om de voortgang te bewaken.

Om te komen tot een nieuw vGRP hebben we het bestaande plan geactualiseerd op basis van gezamenlijke wensen, ambities en beleidskeuzes. Hierbij is samengewerkt met het Wetterskip. Het Wetterskip heeft haar inbreng geleverd bij het formuleren van de ambities voor dit nieuwe rioleringsplan. Dit is gebeurd bij een strategiesessie, die wij in het kader van dit plan is gehouden.

Samen met het Wetterskip en andere gemeenten zijn stresstesten uitgevoerd. Tevens heeft het Wetterskip inbreng geleverd bij de gehouden Klimaatdialoog. Zie ook paragraaf 3.3.2 klimaatopgave. Verder is gezamenlijk gewerkt aan een klimaatatlas. Deze is te raadplegen via <http://www.frieseklimaatatlas.nl>.

In het kader van FBWKII is afgesproken dat de waterkwaliteit van oppervlaktewater niet verder achteruit mag gaan. Binnen de samenwerking wordt nagedacht over een aanpak. Ook in het kader van FBWKII zijn gesprekken gestart om invulling te geven aan het thema innovatie. Gedacht wordt hierbij om manieren te vinden om hemelwater beter vast te kunnen houden.

3.4.4 Personele capaciteit

In het voorgaande vGRP is ruimte gecreëerd voor een extra fte. De ervaring van de afgelopen planperiode heeft ons geleerd dat de werkzaamheden onder druk blijven staan bij de bestaande formatie. Door onderbezetting is een achterstand opgelopen in geplande werkzaamheden. Een aantal rioolvervangingsprojecten zijn een jaar doorgeschoven. Het gezamenlijke opstellen van beheer en onderhoudsplannen voor over te dragen kunstwerken van de gemeente naar het Wetterskip is uitgesteld. Ook de voorbereiding van baggeren stedelijk gebied heeft achterstand opgelopen. Deze achterstand dient in deze planperiode ingehaald te worden. In hoofdstuk 7 wordt verder ingegaan op de personele capaciteit.

In de navolgende tabellen hebben we de belangrijkste kenmerken van het stedelijk watersysteem voor onze gemeente weergegeven. In Tabel 22 is een overzicht van het areaal weergegeven.

Tabel 2. Overzicht voorzieningen stedelijk watersysteem De Fryske Marren

Voorzieningen	De Fryske Marren	Zorgplicht
Vrijvervalriolering	513 km	
• Gemengde riolering	159 km	Stedelijk afvalwater en hemelwater
• Vuilwater riolering	170 km	Stedelijk afvalwater
• Hemelwater riolering	184 km	Hemelwater
Drukriolering / persleidingen	200 km	Stedelijk afvalwater
Vacuümriolering / zuigleidingen	5 km	Stedelijk afvalwater
Hoofdgemalen	77 stuks	Stedelijk afvalwater
Drukriolering (pompunits)	870 stuks	Stedelijk afvalwater
Externe overstorten	18 stuks	
• Met randvoorziening	4 stuks	Stedelijk afvalwater
• Zonder randvoorziening	14 stuks	Stedelijk afvalwater
Straatkolken	24.118 stuks	Stedelijk afvalwater en hemelwater
Drainagevoorzieningen	120 km	Hemelwater
IBA	1 stuks	Stedelijk afvalwater
Secundaire watergangen	45.118 m	Hemelwater
Open water (stedelijk water)	25,3 ha	Hemelwater
Oeververdediging (stedelijk water)	160 km	Hemelwater

4.3 Kwaliteitstoestand

4.3.1 Zorgplicht stedelijk afvalwater

De kwaliteit van ons rioolstelsel is goed. Er zijn weinig klachten over verstoppingen en storingen aan onze rioolgemalen. Daar waar klachten zijn wordt er adequaat door onze professionele buitendienst op gereageerd en gezocht naar een oplossing.

In de periode t/m 2019 is 95% van het totale areaal vrijvervalriolering geïnspecteerd. Jaarlijks wordt ongeveer 10% van het vrijvervalrioolstelsel gereinigd en geïnspecteerd. Op die manier houdt de gemeente een goed beeld van de toestand van het rioolstelsel.

De inspectieresultaten worden onder andere gebruikt voor het bepalen van de restlevensduur van de riolering. Nu is het niet zo dat eenzelfde waargenomen schade, altijd leidt tot dezelfde maatregel op hetzelfde moment. Dit heeft te maken met de functie van de riolering op die locatie en het risico dat disfunctioneren met zich meebrengt. Daarom vervangen wij riolering in gebieden met een lager risico minder snel dan in gebieden met een hoger risico. Dit noemen we risicogestuurd rioolbeheer. Meer informatie over risicogestuurd rioolbeheer staat in bijlage G.

Rioolvervanging in de Kade in Sint Nicolaasga

4.3.2 Zorgplicht hemelwater

Hemelwatersysteem goed op orde

Het hemelwatersysteem is goed op orde. Het regenwaterriool is van goede kwaliteit. Ook de kwaliteit van onze gemalen zijn in goede staat. Over het algemeen is er ruim voldoende berging in ons stedelijk oppervlaktewatersysteem. Ook de afvoercapaciteit van onze watergangen zijn goed. Dit omdat er regelmatig gehekkeld en gebaggerd wordt.

Wateroverlast

In paragraaf 3.3.1 is aangegeven dat we het hydraulisch functioneren van het rioolstelsel hebben gecontroleerd. Tijdens de analyse is geconstateerd dat er vrijwel geen sprake is van grootschalige knelpunten in de riolering als gevolg van hevige neerslag. In de omgeving van de Gerben Bootsmanstraat in Lemmer zijn wel knelpunten geconstateerd. Deze wijk kwam ook bij de stresstest en de risicodialoog naar voren. Bij hevige regenval staat er regelmatig water op straat. De komende planperiode gaan we een oplossing zoeken om in die wijk regenwateroverlast tegen te gaan.

4.3.3 Zorgplicht grondwater

Structurele grondwateroverlast

In onze gemeente is geen sprake van structurele grondwateroverlast. In de afgelopen twee jaren (2018 en 2019) heeft het grondwater laag gestaan in verband met de relatief droge zomers.

5. Wat willen we?

5.1 Algemeen

In dit hoofdstuk kijken we vooruit, beschrijven we wat we willen bereiken en laten we zien hoe we daar vanuit een goede basis en met gepaste ambities en (gezamenlijke) strategieën naartoe werken. We geven invulling aan de wettelijke zorgplichten afval-, hemel- en grondwater (de basisopgave). In het verlengde hiervan hebben we de ambitie om, binnen de reikwijdte van de zorgplichten, bij te dragen aan gemeenschappelijke doelen zoals klimaatadaptatie, duurzaamheid en een gezonde leefomgeving. Speerpunten die passen bij de actualiteit van dit moment.

5.2 Leidende principes

Bij de invulling van onze wettelijke watertaken en het nastreven van onze ambities laten we ons leiden door onderstaande principes:

Meerwaarde creëren

Waar mogelijk creëren we vanuit de invulling van de zorgplichten meerwaarde voor de omgeving:

- We dragen (binnen de reikwijdte van de wettelijke zorgplichten) bij aan ontwikkelingen die meerwaarde hebben voor onze leefomgeving. Daarbij stellen we ons omgevingsgericht op en kijken nadrukkelijk ook naar mogelijke bijdragen aan of effecten op onder andere gezondheid en omgevingskwaliteit.
- Voor een goede kwaliteit van ons water blijven we handelen in lijn met de Kaderrichtlijn Water (KRW) en Grondwaterrichtlijn (GWR). Daarbij hebben we oog voor de ecologie, de morfologie (beperken piekafvoeren), de stoffen in het water én het vermijden van (nieuwe) gezondheidsrisico's.
- We kijken zowel binnen als buiten de gemeentegrens of en hoe we, ontwikkelingen die gaande zijn, slim kunnen combineren. We wentelen waterproblemen niet af, tenzij dit op regionaal niveau doelmatiger is.
- In ons eigen handelen kijken we bewust naar hoe klimaatproof en energie-efficiënt wij dit doen en leggen hierbij de nadruk op het bevorderen van duurzame initiatieven.

Doelmatig waterbeheer

In lijn met het bestuursakkoord Water blijven we streven naar een zo doelmatig mogelijke werking van de waterketen:

- Bij onze werkzaamheden kijken we of het meerwaarde heeft om gezamenlijk op te trekken binnen het Gemeentelijk Ambtelijk Wateroverleg (GAWO) en wij kijken naar samenwerkingsmogelijkheden met Vitens. We verdelen de watertaken op zodanige wijze dat we optimaal gebruik kunnen maken van elkaars kennis en ervaring.
- Samen met de Friese gemeenten, Wetterskip en Vitens bekijken we welke besparingen er te behalen zijn binnen de waterketen.

Participatie

In lijn met het gedachtengoed van de Omgevingswet en onze ontwerp Omgevingsvisie, willen we de maatschappelijke betrokkenheid verhogen:

- We vinden participatie van omwonenden en betrokkenen bij projecten in de buitenruimte een vanzelfsprekende zaak. Dit doen we voornamelijk via de platformen van wijk- en buurtbeheer. Waar mogelijk willen we dat omwonenden ook feitelijk meedoen aan en kunnen profiteren van projecten.
- Inwoners en ondernemers willen we via gerichte communicatie betrekken bij het uitvoeren van onze watertaken en het nastreven van ambities. We richten onze communicatie in op een traject van waterbewust worden, naar waterbewust zijn en richting waterbewust handelen.

- In wateroverlastgevoelige gebieden raadplegen we percee-eigenaren en daar waar de urgentie hoog is zoeken we in de vorm van een klimaatdialoog naar een gedragen balans tussen korte en lange termijn oplossingen versus het accepteren van eventueel optredende waterschade.

5.3 De basisopgave

Koers handhaven

Volgens de Wet milieubeheer en de Waterwet hebben gemeenten een wettelijke zorgplicht ten aanzien van afval-, hemel- en grondwater en een verantwoordelijkheid voor de zorgplicht drinkwater. Op hoofdlijnen blijft de huidige koers voor het op niveau houden van het rioleringsbeheer en stedelijk watersysteem gehandhaafd.

Aandachtspunt

Aandachtspunt is het verkrijgen van een beter inzicht in het daadwerkelijk functioneren van het stedelijk watersysteem. Een verhoogd inzicht leidt tot een betere onderbouwing van te plegen investeringen en kan uiteindelijk kostenbesparend werken. Een basis rioleringsplan (BRP) geeft inzicht in het functioneren van het rioolstelsel en inzicht waar aanpassingen nodig zijn of onderhoud nodig is. Op dit moment zijn er geen actuele basisrioleringsplannen. Hierdoor is het inzicht in het functioneren van het rioolstelsel niet optimaal. In de afgelopen planperiode van het vGRP heeft de gemeente de basisgegevens wel verder op orde gebracht en is inzicht gekregen in ontbrekende gegevens. Met deze kennis gaan we in de nieuwe planperiode nieuwe basisrioleringsplannen opstellen.

Besparen

Om te besparen wordt het werken met risicogestuurd rioolbeheer verder uitgewerkt en toegepast. Een riool wordt eerder vervangen op een plaats waar de gevolgen van het bezwijken van een riool groot zijn. Als de gevolgen van het bezwijken van een riool klein zijn, kan de levensduur worden opgerekt. Dit leidt direct tot een kostenbesparing.

5.4 Speerpunten

Op basis van regionale en lokale ontwikkelingen is gekozen voor de volgende speerpunten:

1. Werken aan klimaatadaptatie
2. Invulling geven aan het thema duurzaamheid
3. Bijdragen aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving

Speerpunt 1: Werken aan klimaatadaptatie

Door klimaatverandering ontstaan nieuwe risico's ten aanzien van waterveiligheid, hitte, droogte en wateroverlast.

Een concreet voorbeeld met betrekking tot het risico op wateroverlast: Een extreme bui die nu eens in de 200 jaar voorkomt, komt in 2050 eens in de 100 jaar voor en in het jaar 2085 eens in de 60 jaar. Met een gemiddelde levensduur van het riool van 60 jaar moeten we nu al keuzes maken voor 2080.

Vanuit het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) worden overheden aangezet om op korte termijn risico's te identificeren die ontstaan door klimaatverandering, hierover in dialoog te gaan met betrokkenen en invulling te geven aan maatregelen (het opstellen van een uitvoeringsagenda waarin staat wie welke maatregelen treft). Wij hebben inmiddels invulling gegeven aan deze stappen.

We kunnen de bebouwde omgeving niet in één keer klimaatbestendig en waterrobuust maken. Om wateroverlast bij extreme buien te voorkomen, is vergroten van het riool onvoldoende. Maatregelen zullen soms in de gehele openbare ruimte moeten worden getroffen om overlast bij extreme buien te voorkomen. Het waterbeheer zal omgekeerd ook vanuit andere disciplines worden betrokken.

Vanuit de disciplines groenvoorziening en gebouwen ontstaan risico's bij langdurige droogte, waarbij samenwerking met de discipline water noodzakelijk is.

Opgaven worden daarom steeds vaker integraal opgepakt en gekoppeld aan andere ruimtelijke ontwikkelingen. Op deze wijze vullen we klimaatadaptatie niet alleen in door het oplossen van (potentiële) problemen, maar verhogen we tevens de leefbaarheid van de omgeving. Aangezien meer dan vijftig procent van de gebouwde omgeving in handen is van particulieren en private partijen, ligt het voor de hand om gezamenlijk met perceeleigenaren op te trekken. Dit past in de geest van de Omgevingswet, waarin participatie wordt bevorderd door minder regels en meer speelruimte.

Ambitie

De gemeente draagt, binnen de maximale reikwijdte van de zorgplicht riolering, bij aan een klimaatbestendige inrichting van de openbare ruimte. In 2050 dient Nederland volgens het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie klimaatbestendig te zijn ingericht. Gemeente De Fryske Marren loopt voorop als het gaat om het invullen van de landelijke strategie. Vooruitlopend op de afgegeven planning zijn de klimaatstresstest en de risicodialoog (oorspronkelijk gepland 2020) al uitgevoerd. De gemeente wil voorop blijven lopen en anticiperen op de te verwachten effecten van de klimaatverandering. In de komende planperiode worden daarom vervolgstappen gezet.

Voorstel te hanteren strategieën

Samen met inwoners en ondernemers wordt, vanuit de thema's als wateroverlast, waterveiligheid, hitte en droogte, bijgedragen aan natuur en gezondheid. Om van grof naar fijn te werken worden hierbij de volgende stappen gehanteerd:

- Gezamenlijk optrekken met andere disciplines en gebruikers van de openbare ruimte.
- Bij extreme buien zal hinder door wateroverlast moeten worden geaccepteerd, zolang schade wordt voorkomen.
- Faciliteren door mee te denken aan oplossingsrichtingen bij droogteschade¹.

Speerpunt 2: Invulling geven aan het thema duurzaamheid

Gemeente De Fryske Marren verduurzaamt. Het doel is steeds duurzamer te worden. Ook het stedelijk water gaat mee in deze ontwikkeling. In de nieuwe planperiode van het vGRP wordt gezocht naar methoden om te verduurzamen in het stedelijk waterbeheer. De gemeente wil in 2030 CO₂-neutraal zijn.

Ambitie

De gemeente heeft in 2030 een robuust watersysteem dat met weinig ingrepen draaiende kan worden gehouden en dat schoon, veilig en voldoende is. Met andere woorden een watersysteem dat duurzaam is ingericht. Iedereen in de gemeente is zich bewust van de noodzaak tot waterbesparing.

Strategie

- Aan de slag met het terugwinnen en hergebruik van grondstoffen (composteren van materiaal dat overblijft na het hekkelen).
- Bijdragen aan duurzaamheidsdoelstellingen door bijvoorbeeld het energiegebruik van pompen en gemalen te verminderen en het toepassen van duurzame materialen.
- Bij herinrichting en vervanging de voorkeur geven aan een gescheiden riolering (regenwater schoon houden, lokaal gebruiken en energie besparen).

¹ Door te inventariseren waar toekomstige risico's liggen en door risico's verder te specificeren, zoals tot op woningniveau, wordt invulling gegeven aan de antwoorden die zijn gegeven in de raadsbrief van 12 november 2018 waarin wordt ingegaan op risico's door langdurige droogte. In de betreffende raadsmemo is aangegeven dat de gemeente, na het vaststellen van het vGRP, onderzoekt welke preventieve maatregelen de gemeente dient te treffen. Tevens is aangegeven dat de burger zelf verantwoordelijk is voor eventuele vervolgschade.

- Verplichten tot afkoppelen en het scheiden van waterstromen bij zowel nieuwbouw als herstructurering.
- Afkoppelen bij rioolvervanging gebeurt alleen als dit doelmatig is.
- De riolering produceert afval in de vorm van afvalwater. Normaal gesproken wordt dit water gezuiverd in de inrichtingen van het Wetterskip. Het inzamelen, transporteren en zuiveren kost energie. Wanneer de gelegenheid zich voordoet heeft de gemeente de wens om afvalwater bij de bron aan te pakken, door bijvoorbeeld:
 - afvalwater om te zetten naar energie;
 - afvalwater om te zetten naar meststoffen;
 - afvalwater lokaal en op natuurlijke wijze te zuiveren.
- Het daadwerkelijk realiseren van een dergelijk project lijkt in de komende planperiode nog niet haalbaar. Wel wil de gemeente inzetten op een onderzoek om de beschreven mogelijkheden te onderzoeken. Het onderzoek moet zich dan richten op een actuele (plan)ontwikkelingslocatie.

Speerpunt 3: Bijdragen aan een gezonde en aantrekkelijke omgeving

Een gezonde leefomgeving is een leefomgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en die beschermt tegen negatieve omgevingsinvloeden. Dit speerpunt komt terug in de Omgevingsvisie van onze gemeente. Tevens is er een koppeling met ruimtelijke adaptatie.

Er is een gezonde leefomgeving als:

1. de druk op gezondheid door omgevingsfactoren (geluid, lucht, geur, water, hitte en externe veiligheid) zo laag mogelijk is;
2. de kwaliteit van de fysieke leefomgeving als prettig wordt ervaren en bijdraagt aan de feitelijke en ervaren gezondheid;
3. de fysiek omgeving uitnodigt tot gezond gedrag.

Dus niet alleen beschermen tegen negatieve effecten van de milieukwaliteit, maar ook een omgeving die de gezondheid van inwoners bevordert.

De kernen in de gemeente De Fryske Marren kenmerken zich voor een groot deel door het aanwezige oppervlaktewater. Dit water heeft aantrekkingskracht en geeft sfeer.

Ambitie

De gemeente wil de aantrekkelijkheid van het stedelijk water borgen en werkt toe naar een voldoende goede waterkwaliteit die de waterrecreatie ten goede komt.

Strategie

- Bovengrondse blauwgroene² infrastructuur verbinden met de omgeving.
- Het watersysteem onderhouden zodat niet alleen het functioneren maar ook de aantrekkelijkheid ervan wordt geborgd.

5.5 Ambitieniveau

De manier waarop we invulling geven aan de basisopgave en de speerpunten, wordt bepaald door het ambitieniveau dat passend is voor de gemeente. De keuze voor het ambitieniveau moet door de gemeenteraad worden gemaakt. Daarbij kan worden gekozen voor een reactief beleid, een planmatig beleid of een anticiperend beleid.

² Met blauwgroene infrastructuur wordt met het blauw bedoeld de vijvers en sloten of te wel het water en met groen de bermen, plantsoenen en bebossing.

Deze niveaus kennen de volgende invulling:

- **Reactief beleid:** Het ambitieniveau "reactief" kenmerkt zich door een reactieve houding. Er wordt niet of nauwelijks planmatig te werk gegaan en pas ingegrepen bij regelmatig terugkerende calamiteiten. De wettelijke en bestuurlijke verplichtingen worden minimaal ingevuld. Door de ad hoc-benadering is er een verhoogd risico op disfunctioneren, calamiteiten en het missen van kansen.
- **Planmatig beleid:** In het ambitieniveau "planmatig" wordt meer planmatig te werk gegaan waarbij de strategieën zijn gericht op een goede uitvoering van de wettelijke taken en het beperken van risico's. De blik is hierbij gericht op de korte termijn. Er kan beter worden ingespeeld op kansen die zich voordoen.
- **Anticiperend beleid:** In het ambitieniveau "anticiperend" wordt meer vooruitstrevend te werk gegaan. De strategieën zijn gericht op een lange termijn visie waarin de zorgplichten op een meer duurzame wijze kunnen worden ingevuld. Innovatie en investeringen gaan hand in hand waarbij, via lokale toepassingen op kleine schaal of landelijk onderzoek, ervaring wordt opgedaan voordat wordt overgegaan tot een eventuele algemene toepassing. Kansen kunnen worden gecreëerd, door bijvoorbeeld slim gebruik van (afval)water toe te passen.

Het college is voorstander van het ambitieniveau "anticiperende". In hoofdstuk 7 wordt dat verder toegelicht.

6. Wat gaan we doen?

6.1 Algemeen

In dit hoofdstuk is weergegeven welke activiteiten en/of maatregelen gemeente De Fryske Marren in de komende planperiode verricht, afhankelijk van het ambitieniveau dat de gemeente kiest (reactief, planmatig of anticiperend). Onderstaande tabellen bieden een overzicht van de geplande activiteiten. Omdat maatregelen bijdragen aan de verschillende **zorgplichten** zijn de maatregelen gegroepeerd weergegeven per type: **stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater**. Tevens wordt aangegeven bij welk ambitieniveau (Zie 5.4 Ambitieniveaus) de activiteit past:

- Reactief
- Planmatig
- Anticiperend

Hierin is de anticiperende variant de meest vooruitstrevende variant. Wanneer een activiteit genoemd bij een reactieve of planmatige variant, dan geldt deze ook voor de anticiperende variant.

6.2 Zorgplicht stedelijk afvalwater

Onder stedelijk afvalwater wordt afvalwater verstaan dat bestaat uit huishoudelijk afvalwater of een mengsel daarvan met bedrijfsafvalwater, afvloeiend hemelwater, grondwater of ander afvalwater. De gemeente zorgt voor inzameling en transport door de aanleg en beheer van de riolering.

Tabel 3. Activiteiten planvorming en onderzoek 2020-2025. Vermelde bedragen zijn op prijspeil 2019.

Activiteiten 2020-2025	Niveau	Toelichting
Zorgplicht stedelijk afvalwater		
Opstellen gemeentelijk rioleringsplan (2024)	R, P & A	Gericht op de nieuwe Omgevingswet (€ 50.000,-)
Opstellen vervangingsplanning (2020-2024)	R, P & A	Jaarlijks , in de jaarplannen (€ 5.000,-)
Opstellen calamiteitenplan (2021)	P & A	Hoe reageert de gemeente in geval van een incident of calamiteit, als het gaat om het functioneren van de riolering en bescherming van volksgezondheid en milieu? (€ 25.000,-)
Opstellen inspectieschema riolering (2020-2024)	R, P & A	Gebeurt jaarlijks in de jaarplannen (€ 5.000,-)
Opstellen meetplan (2022)	Planmatig	Bedoeld voor inzicht in functioneren en onderbouwing (richting bijvoorbeeld waterbeheerders) (€ 25.000,-)
	Anticiperend	Gericht op optimalisatie van de riolering en duurzaam inrichten van de riolering (€ 50.000,-)
Digitaliseren huisaansluitingen (2020-2024)	Planmatig	Geschetste pdf (soms onduidelijk) publiekelijk beschikbaar stellen op de website (€ 20.000,-)
	Anticiperend	Alle pdf's digitaliseren (vectoriseren) (€ 150.000,-)
Inmeten riolering (2020 en daarna)	R, P & A	€ 150.000,-
Onderzoek systeemkeuze vervanging vacuüm riolering Rottum (2020)	R, P & A	€ 10.000,-
Onderhoud vrijvervalriool en kolken (2020-2024)	R, P & A	Het reinigen wordt conform planning uitgevoerd. Jaarlijks € 90.000,-

Activiteiten 2020-2025	Niveau	Toelichting
Deelreparaties	R, P & A	Jaarlijks € 55.000,-
Herstraten (2020-2024)	R, P & A	Dit betreft een financiële reserve om bij verzakking van de weg, na rioolwerkzaamheden, straatwerk opnieuw te kunnen aanleggen. Jaarlijks € 22.500,-
Onderhoud gemalen en persriool (2020-2024)	R, P & A	Jaarlijks € 150.000,-
Aanpassing gemalen (2020-2024)	R, P & A	Gemalen worden aangepast naar aanleiding van uitgevoerd onderzoek, klachten en onderhoudstoestand. Jaarlijks € 60.000,-
Herstel / vervangen rioolaansluitingen	R, P & A	Jaarlijks € 33.000,-
Kosten ten aanzien van nieuwe rioolaansluitingen en beerputlediging (2020-2024)	R, P & A	Jaarlijks € 15.000,-
Onkruidbestrijding (2020-2024)	R, P & A	Jaarlijks € 116.000,-
Straatvegen (2020-2024)	R, P & A	Jaarlijks € 72.000,-
Calamiteiten (2020-2024)	R, P & A	Jaarlijks € 54.000,-
Vervanging vrijvervalriolering (2020-2024)	R, P & A	Jaarlijks € 3.150.000,-
Maatregelen aan rioolgemalen (2020-2024)	Reactief	Bij klachten en disfunctioneren
	Planmatig	Planmatig om storingen en klachten te voorkomen en energiereductie onderzoeken (jaarlijks € 150.000,-)
	Anticiperend	Optimalisatie rioolgemalen (jaarlijks € 180.000,-)
Persleidingen, drukriolering en pompunits(2020-2024)	R, P & A	Jaarlijks € 135.000,-
Gegevens op orde	R, P & A	€ 30.000,-
Mogelijkheden inzet bewustwordingscampagne	R, P & A	€ 10.000,-
Telemetrie (2020-2024)	Reactief	0,5 dag per week
	P & A	Technisch onderzoek bij herhaaldelijke storingen. 1 dag per week
Opstellen basisrioleringsplannen (2020 en daarna)	R, P & A	Volledig basisrioleringsplan, op basis 1D-2D berekeningen (€ 135.000,-) inclusief maatregelen. Deze is ook ten behoeve van de zorgplicht Hemelwater

6.3 Zorgplicht hemelwater

De gemeente heeft naast het stedelijk afvalwater ook de zorg voor afstromend hemelwater. Gemeente De Fryske Marren kiest per project, straat of wijk, op welke manier het hemelwater het best verwerkt kan worden. Daarmee wegen zij op lokaal niveau af, welke aanpak het beste aansluit bij de lokale omstandigheden.

Op particulier terrein is de eigenaar verantwoordelijk voor de verwerking van het hemelwater tenzij dit, door omstandigheden, niet van hem gevraagd kan worden. Het schone hemelwater wordt, op perceelniveau, geïnfiltreerd in de bodem of rechtstreeks afgevoerd naar het oppervlaktewater. De gemeente mag eisen stellen aan het hemelwater, als het hemelwater van onvoldoende kwaliteit is.

Tabel 4. Activiteiten Beheer en onderhoud 2020-2025. Vermelde bedragen zijn op prijspeil 2019.

Activiteiten 2020-2025	Niveau	Toelichting
Hemelwater		
Verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater en voorkomen blauwalg	<i>Planmatig</i>	€ 25.000,-
	<i>Anticiperend</i>	€ 50.000,-
Inventarisatie afvoerend verhard oppervlak (2019)	<i>R, P & A</i>	<i>Voor de kern Balk is succesvol een test uitgevoerd op basis van de BAG. Nu moet nog uitgevoerd worden voor de overige kernen (€ 40.000,-)</i>
Afronding overdracht stedelijk water (2020). (Overdracht van de gemeente naar het Wetterskip) Opstellen beheer en onderhoudsplannen	<i>R, P & A</i>	€ 15.000,-
Onderzoek voorkomen wateroverlast omgeving Gerben Bootsmanstraat in Lemmer (2022)	<i>P & A</i>	€ 25.000,-
Onderzoek doelmatigheid afkoppelen	<i>P & A</i>	€ 10.000,-
Onderhoud BBB's (2020-2024)	<i>R, P & A</i>	<i>Jaarlijks € 6.000,-</i>
Onderzoek duikers. De hoeveelheid, locatie en Ø van in beheer zijnde duikers is onbekend en moeten worden geïnventariseerd om het totale areaal goed in kaart te brengen.	<i>R, P & A</i>	€ 50.000,-
Oeverconstructies Stedelijk Gebied (2020-2024)	<i>R, P & A</i>	<i>Jaarlijks € 70.000,-</i>
Baggeren (2020-2024)	<i>R, P & A</i>	<i>Jaarlijks € 120.000,-</i>
Onderhoud Duikers (2020-2024)	<i>R, P & A</i>	<i>Jaarlijks € 10.000,-</i>
Hekkelen (2020-2024)	<i>R, P & A</i>	<i>Jaarlijks € 200.000,- (€ 160.000,- vergoed door het Wetterskip)</i>
Afkoppelen Hemelwater (2020-2024)	<i>Reactief</i>	<i>Geen andere systeemkeuze</i>
	<i>Planmatig</i>	<i>Onderzoek doelmatigheid afkoppelen bij rioolvervanging en reconstructies. Wanneer positief; gescheiden systeem toepassen (€ 50.000,- per jaar)</i>
	<i>Anticiperend</i>	<i>Extra jaarlijks budget voor extra klimaat adaptieve maatregelen (€ 75.000,-)</i>
Optimalisatie functioneren stedelijk water (vanaf 2021)	<i>Reactief</i>	<i>Onderhoud op dezelfde voet</i>
	<i>Planmatig</i>	<i>Optimalisatie functioneren waardoor waterkwaliteit wordt verbeterd. (€ 200.000 gehele planperiode)</i>

Activiteiten 2020-2025	Niveau	Toelichting
	<i>Anticiperend</i>	<i>Bovengrondse blauwgroene infrastructuur verbinden met de omgeving en vergroten aantrekkelijkheid. (€ 400.000 voor gehele planperiode)</i>
Maatregelen als gevolg van het volgen van de DPRA-strategie. Uitkomsten uit de Klimaatdialoog, geresulteerd in een gezamenlijke uitvoeringsagenda	<i>Reactief</i>	<i>Jaarlijks € 20.000,-</i>
	<i>Planmatig</i>	<i>Jaarlijks € 40.000,-</i>
	<i>Anticiperend</i>	<i>Jaarlijks € 100.000,-</i>

6.4 Zorgplicht grondwater

Burgers en bedrijven zijn in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor de gevolgen van overtollig grondwater of een lage grondwaterstand op hun perceel. De gemeente zorgt voor het grondwater in het openbaar gemeentelijke gebied. Dit doen zij door het uitvoeren van maatregelen om 'structurele nadelige gevolgen' van de grondwaterstand te voorkomen of te beperken.

Mochten zich problemen voordoen in verband met de grondwaterstand dan dient de gemeente, binnen de grenzen van doelmatigheid, maatregelen treffen om deze gevolgen zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken. Deze zorgplicht richt zich met name op maatregelen van waterhuishoudkundige aard. Ze kunnen bestaan uit het inzamelen, bergen, transporteren en het nuttig toepassen van schoon water, het verbeteren van de waterdoorlaatbaarheid van de bodemtoplaag en hydrologische compartimentering van de bodem door aanleg van kleidammen en kleischermen.

Tabel 5. Activiteiten Uitvoeringsmaatregelen 2020-2025. Vermelde bedragen zijn op prijspeil 2019.

Activiteiten 2020-2025	Niveau	Toelichting
Grondwater		
Onderzoek structurele grondwateroverlast op basis van het meldingssysteem	<i>P & A</i>	€ 10.000, -
Onderzoek effect van droogte (klimaatteffect) op de kwaliteit van de riolering (object en systeemgericht)	<i>Anticiperend</i>	€ 25.000,-
Nader onderzoek welke preventieve maatregelen de gemeente moet treffen om effecten van droogte in relatie tot woningen te voorkomen in stedelijk gebied (2021)	<i>R, P & A</i>	€ 15.000, -

7. Wat kost dat?

7.1 Algemeen

De vervangingswaarde van de riolering en de objecten in het stedelijk watersysteem in gemeente De Fryske Marren bedraagt circa € 260 miljoen. Voor het beheer van dit systeem zijn goede mensen en financiële middelen nodig. In de aankomende planperiode geven we hieraan gemiddeld € 5,2 miljoen per jaar uit. Geld dat burgers en bedrijven via de rioolheffing bijeenbrengen. In dit hoofdstuk gaan we in op de benodigde personele en financiële middelen.

In het voorgaande hoofdstuk zijn de verschillende ambitieniveaus beschreven. We hebben de middelen in beeld gebracht bij zowel **reactief beleid**, **planmatig beleid** als **anticiperend beleid**. We hebben een vooruitziende houding en willen aan de slag met onze klimaatopgaven. Om deze reden hebben we in dit hoofdstuk de benodigde middelen beschreven voor de **anticiperende variant**.

De anticiperende variant is ook de variant die wordt aanbevolen. Dit heeft te maken met de vooruitstrevende ambities van deze variant en omdat de invloed van deze variant weinig verschil geeft in het heffingsverloop (rekentarief). Het verschil is minimaal tussen de anticiperende en de planmatige variant omdat vooralsnog geen sprake is van grote investeringen en infrastructurele projecten (klimaatadaptatief en duurzaamheid). De anticiperende variant vraagt vooral om een inspanning van onze organisatie zelf. We gaan aan de slag met de uitwerking van maatregelen, met bewustwordingscampagnes en met interne en externe afstemming. Tevens gaan we in overleg met particulieren, bedrijven en andere overheden.

Uiteindelijk spelen we met de anticiperende variant het beste in op de trends van nu zoals de klimaatverandering en de komst van de Omgevingswet.

Aan het eind van dit hoofdstuk wordt het heffingsverloop van de anticiperende variant vergeleken met de reactieve en de planmatige variant.

7.2 Personele middelen

De ervaring van de afgelopen planperiode heeft ons geleerd dat de werkzaamheden onder druk staan bij de bestaande formatie. In 2019 had gemeente De Fryske Marren een bezetting bestaande uit 2,3 fte binnendienst en 5,8 fte buitendienst. Door onderbezetting is een achterstand opgelopen in geplande werkzaamheden en kwamen we niet altijd toe aan de juiste taken. Deze achterstand dient in deze planperiode ingehaald te worden. Bovendien hebben we de ambitie om aan de slag te gaan met een klimaatbestendige inrichting van de openbare ruimte, duurzaamheid en een bijdrage te leveren aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. Dit volgens de anticiperende variant.

Met behulp van de Kennisbank Riolering van Stichting Rioned kan het benodigde aantal fte's ingeschat worden. Het resultaat van deze inschatting is per ambitieniveau weergegeven in onderstaande tabel:

Tabel 6 Benodigde capaciteit (FTE) per ambitieniveau

Ambitieniveau	Binnendienst	Buitendienst	Totaal
Situatie 2019	2,3	5,8	8,1
Reactief	2,8	5,2	8,0
Planmatig	3,0	6,0	9,0
Anticiperend	3,4	6,0	9,4

Om een professionaliseringsstap te maken, zijn extra personele middelen nodig. Het benodigde aantal extra fte's is afhankelijk van de mate van uitbesteding.

Als de mate van uitbesteding gelijk blijft aan die van afgelopen planperiode en bestuurlijk wordt gekozen voor de anticiperende variant is 1 fte extra nodig aan personele middelen.

Hoe meer de gemeente ervoor kiest om werkzaamheden zelf uit te voeren, hoe hoger het aantal benodigde fte's uit zal vallen. Uit de bovenstaande tabel blijkt dat, met uitzondering van het reactieve ambitieniveau, wij momenteel onvoldoende bezetting hebben om onze taken naar behoren uit te kunnen voeren. De mate van uitbesteding heeft met name effect op de totale loonkosten, en de interne begroting voor diverse werkzaamheden. Het te beheren areaal varieert per variant niet.

De benodigde formatie leidt, samen met de loonkosten en doorbelastingen vanuit ondersteunende afdelingen, tot kosten die ten laste komen van de rioolheffing. Deze zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 7. Overzicht loonkosten en overhead. Vermelde bedragen zijn op prijspeil 2019.

Activiteit	2020	2021	2022	2023	2024
Loonkosten	€ 767.237	€ 767.237	€ 767.237	€ 767.237	€ 767.237
Overhead	€ 246.110	€ 246.110	€ 246.110	€ 246.110	€ 246.110
TOTAAL	€ 1.013.347	€ 1.013.347	€ 1.013.347	€ 1.013.347	€ 767.237

7.3 Financiële middelen

In het kostenoverzicht (zie Bijlage B) maken we onderscheid in exploitatiekosten en investeringsuitgaven. Bij de **exploitatiekosten** gaat het om jaarlijkse uitgaven voor beheer- en onderhoudsactiviteiten die nodig zijn voor een goed en doelmatig rioleringsbeheer. De kosten van deze uitgaven worden toegeschreven aan het boekjaar waarin deze worden uitgegeven. De kosten voor beheer en onderhoud worden jaarlijks hoger door algemene prijsstijgingen, stijgingen van de lonen, vergroting van het areaal en uitbreiding van werkzaamheden als gevolg van de Wet gemeentelijke watertaken. Door efficiënter te werken kan de noodzakelijke prijsstijging zoveel als mogelijk worden beperkt.

Investeringsuitgaven bestaan uit vervangingsinvesteringen (bijvoorbeeld rioolvervanging) en verbeteringsinvesteringen (bijvoorbeeld buisvergroting of afkoppelmaatregelen). Investeringsuitgaven zijn uitgaven voor zaken die meerdere jaren meegaan en worden gekapitaliseerd. De jaarlijkse kosten die daaruit voortkomen, de kapitaallasten- bestaan uit rente en afschrijvingen.

7.3.1 Uitgangspunten

Om tot een kostendekkend heffingstarief te komen hebben we een financiële doorrekening van de rioolheffing over 60 jaar gemaakt. De technische levensduur van vrijvervalriolering is 60 jaar. Na deze periode is ieder object in ons rioleringsstelsel een keer vervangen.

Uitgangspunten en uitgavenpatroon

Ten behoeve van de financiële doorrekening hanteren we de volgende uitgangspunten en randvoorwaarden:

Rente & inflatie

- De rente op nieuwe investeringen en boekwaarden bedraagt 2,0%. Deze rente wordt voor het eerst doorbelast in hetzelfde jaar van investering.
- Er vindt geen toerekening van rente plaats op positieve saldi van reserves en/of voorzieningen.
- Er vindt per jaar geen indexatie van de uitgaven plaats in de berekeningen (als gevolg van inflatie).

Btw

Jaarlijks belasten we 21% btw door aan de rioolheffing, op basis van directe kosten en afschrijvingen. Dit is een verandering ten opzichte van het kostendekkingsplan in het vorige vGRP, waarin btw alleen werd doorbelast op basis van directe kosten.

Investerings

- Het vervangingsschema voor vrijvervalriolering hebben we voor de planperiode bepaald op basis van inzicht in de kwaliteit van de riolering. Het vervangingsschema voor vrijvervalriolering op lange termijn hebben we bepaald op basis van aanlegjaar en theoretische levensduur.
- Vervangingsschema's voor riolen, putten, rioolgemaal, drukriolering, persleidingen en randvoorzieningen hebben we bepaald op basis van aanlegjaar en theoretische levensduur. De onderliggende kostenkengetallen zijn kostenkengetallen Kennisbank Riolering van Stichting Rioned (2015) die we met 1,5% per jaar geïndexeerd hebben om ze op prijspeil 2019 te brengen.

Vervangen van een zinker in de Kolk in Joure

- We hanteren bij het activeren van investeringen de volgende afschrijvingstermijnen:
 - De afschrijvingstermijn op vervangingsinvesteringen voor vrijvervalriolering, persleidingen en IBA's bedraagt 60 jaar.
 - De afschrijvingstermijn op vervangingsinvesteringen voor bouwkundige delen van gemalen, drukriolering en randvoorzieningen bedraagt 40 jaar.
 - De afschrijvingstermijn op vervangingsinvesteringen voor elektromechanische delen van gemalen, drukriolering, randvoorzieningen en drainage bedraagt 15 jaar.
- De afschrijving vindt lineair plaats, startend aan het begin van het jaar volgend op de investering.

Voorzieningen

- Het saldo van de Voorziening bekleemde middelen derden (BBV 44.2), bedraagt per 1 januari 2019: € 3 710.204,-.
- Het saldo van de voorziening(en) mag gedurende de gehele beschouwde periode niet negatief zijn.
- Er is geen maximum gesteld aan het saldo dat gedurende de beschouwde periode in de voorziening(en) wordt begroot.

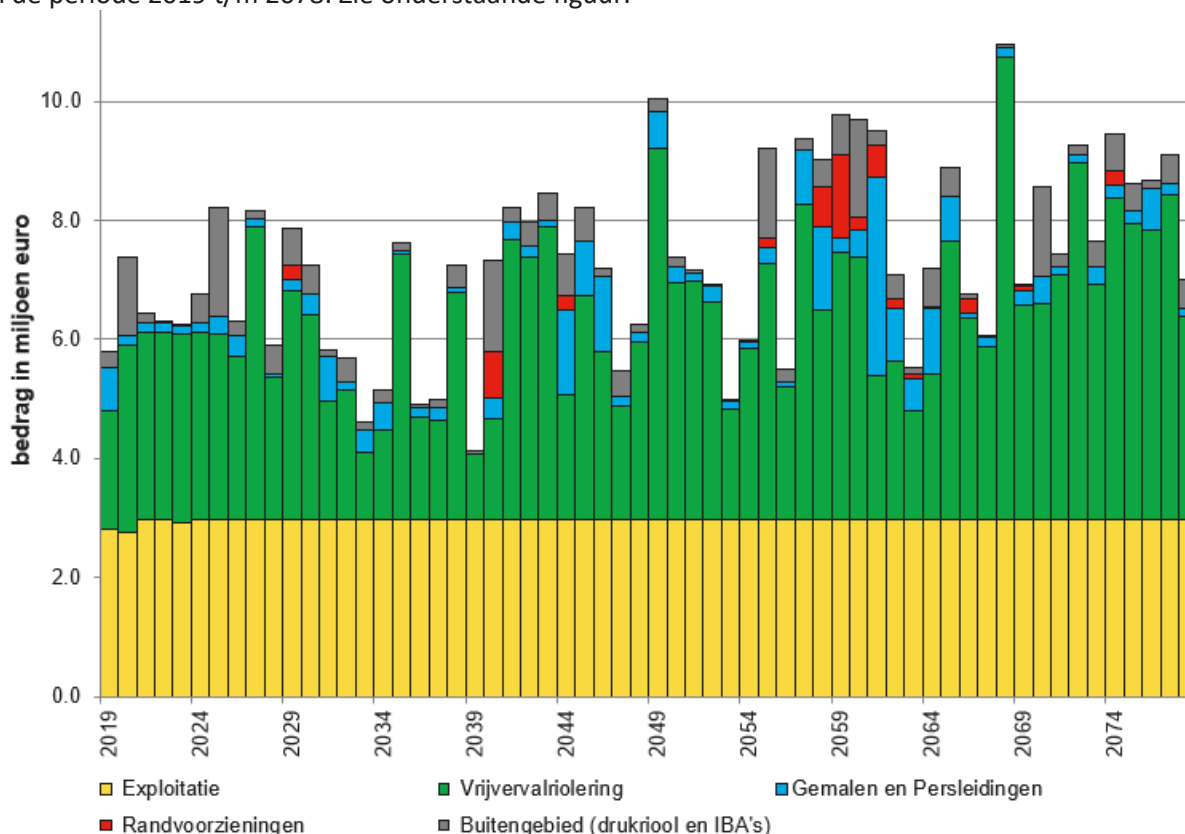
Heffingseenheden

- Het aantal heffingseenheden bedraagt per 1 januari 2019: 28.140.
- Het aantal heffingseenheden stijgt gedurende de planperiode met 146 eenheden tot 28.870 in het jaar 2024.

Rioolheffing

- De (fictieve) rioolheffing per heffingseenheid bedraagt in 2019 € 172,24. In werkelijkheid hanteren we verschillende tariefklassen. **De rioolheffing is fictief omdat het een gewogen gemiddelde betreft van de rioolheffing in de verschillende tariefklassen met verschillende aantal heffingseenheden.**
- De rioolheffing mag op begrotingsbasis maximaal kostendekkend zijn: de geraamde opbrengsten mogen de geraamde lasten niet overstijgen (Gemeentewet artikel 229b).
- Reserveren voor tariefs-egalitatie en/of toekomstige vervangingsinvesteringen - door dotaties aan de voorziening(en) - is toegestaan.
- Reserveren enkel voor uitbreiding van het voorzieningenniveau is niet toegestaan.
- De opbrengsten van de rioolheffing mogen niet voor andere doeleinden dan voor het gemeentelijk rioolstelsel (inclusief grond- en hemelwatervoorzieningen) worden aangewend ofwel hebben een relatie met de verbrede watertaken.

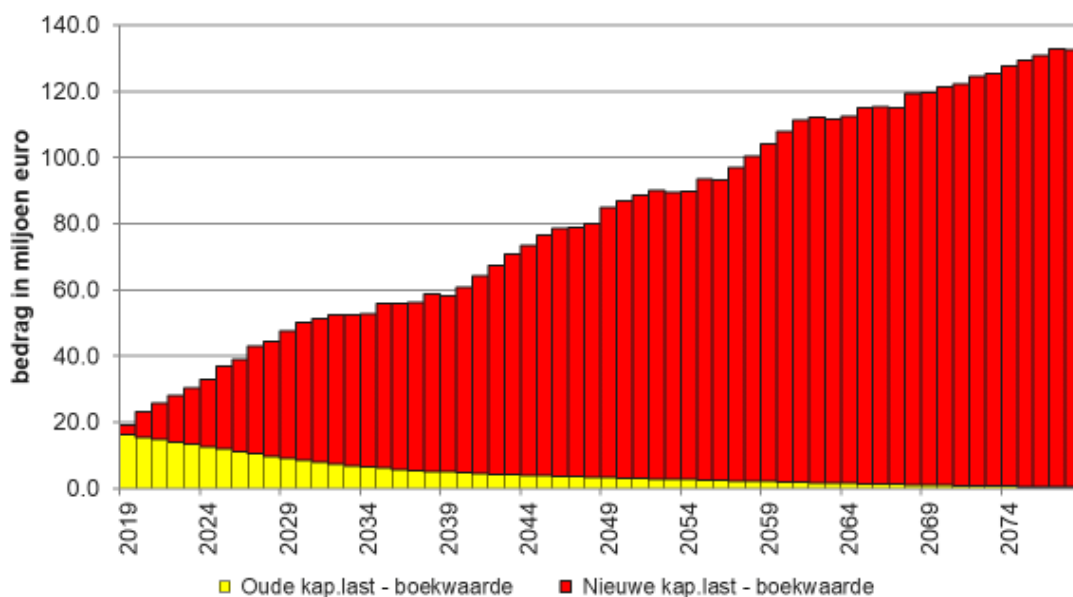
De voorgaande uitgangspunten leiden tot het volgende uitgavenpatroon voor gemeente De Fryske Marren in de periode 2019 t/m 2078. Zie onderstaande figuur.

Figuur 1: Verwacht uitgavenpatroon gemeente De Fryske Marren periode 2019 t/m 2078 volgens de anticiperende variant (vast prijspeil 2019).

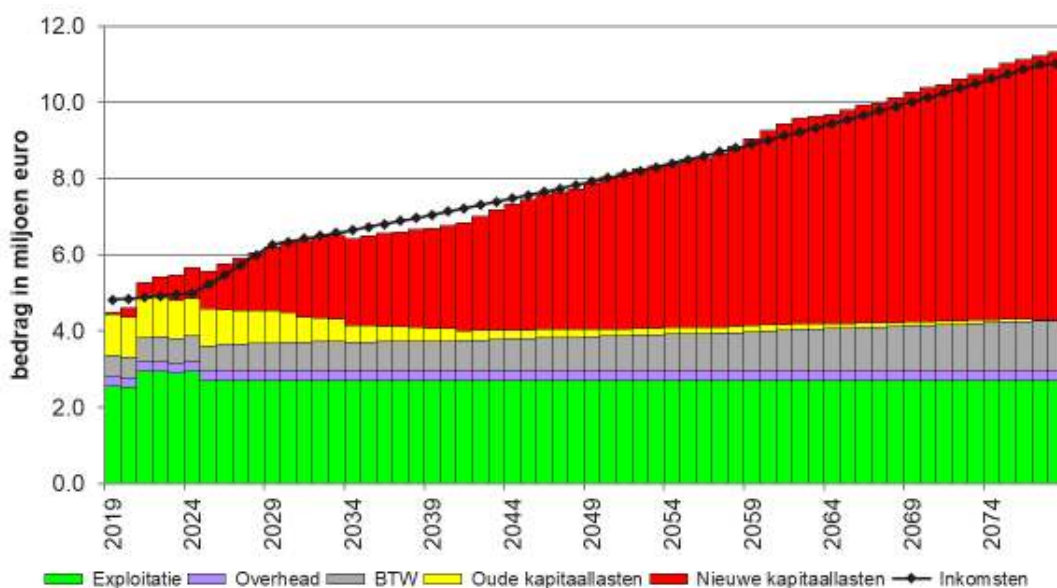
7.3.2 Kostendekking

We activeren voor de aankomende planperiode (met doorkijk t/m 2078) alle investeringen. De geactiveerde investeringen leiden tot een boekwaarde. Uit de boekwaarde volgen kapitaallasten (rente- en afschrijvingslasten) voor een bepaalde duur. Ook de resterende boekwaarden van in het verleden geactiveerde investeringen leiden in de beschouwde periode nog tot kapitaallasten. Het boekwaardeverloop is weergegeven in Figuur 2.

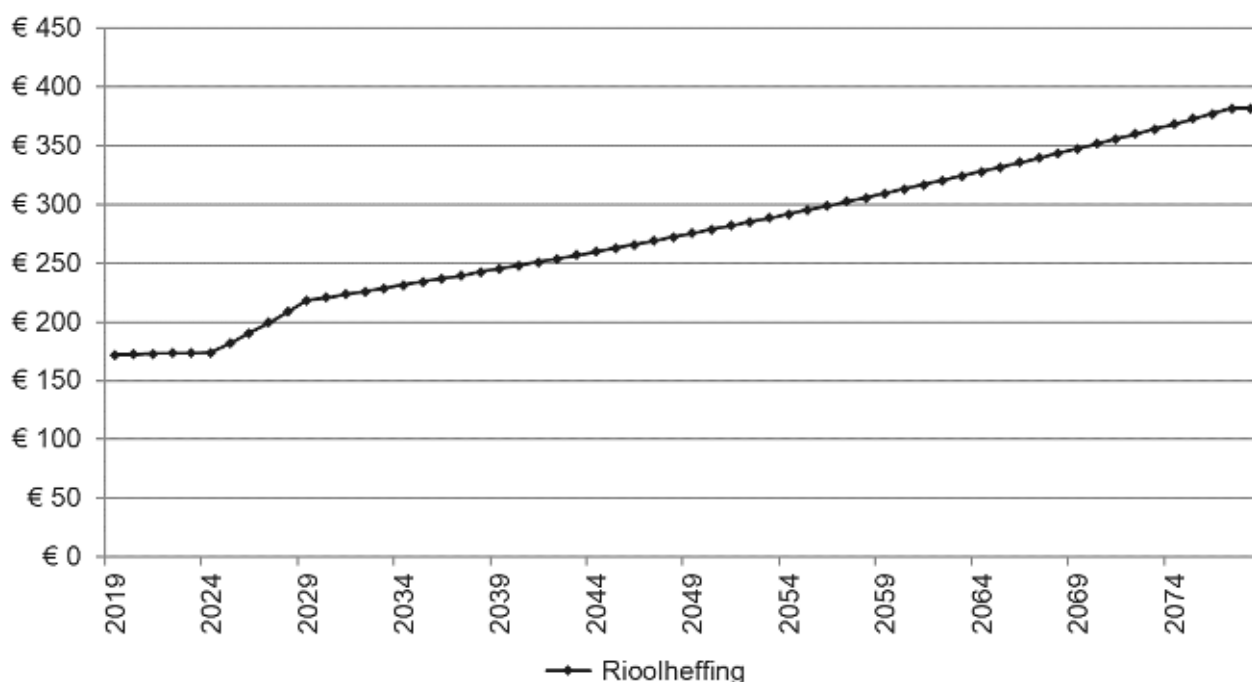
Figuur 2. Verwacht boekwaardeverloop gemeente De Fryske Marren periode 2019 t/m 2078 volgens de anticiperende variant (vast prijspeil 2019).

Het uitgavenpatroon in Figuur 1 leidt in combinatie met het boekwaardeverloop in Figuur 2 tot het lastenpatroon zoals weergegeven in Figuur 3. Hierin zijn ook de benodigde totale baten weergegeven.

Figuur 3. Verwacht lastenpatroon gemeente De Fryske Marren periode 2019 t/m 2078 volgens de anticiperende variant (vast prijspeil, 2019).

De benodigde totale baten zijn in onderstaande grafiek vertaald naar de benodigde rioolheffing. Hierbij gaat het om de gemiddelde rioolheffing op basis van prijspeil 2019.

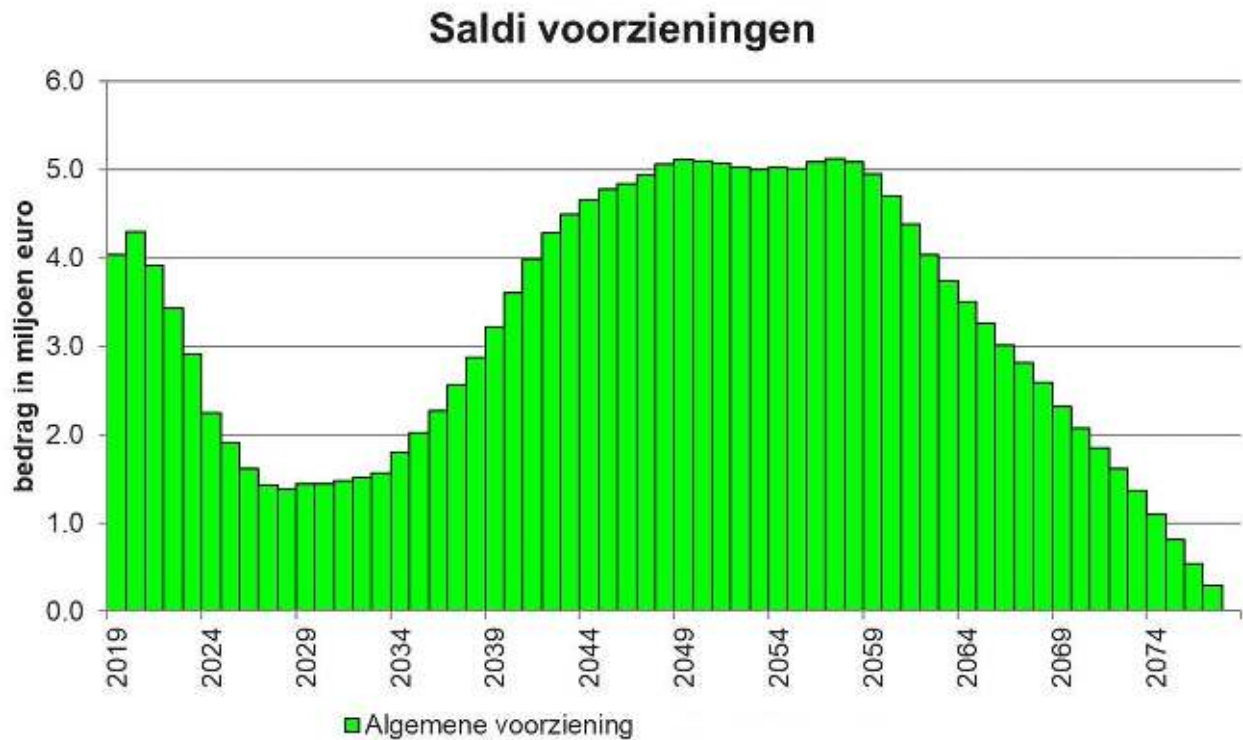
Figuur 4. Benodigd heffingsverloop gemeente De Fryske Marren periode 2019 t/m 2078 volgens de anticiperende variant (vast prijspeil, 2019)

Het overzicht in Tabel 7 drukt Figuur 4 in getallen uit gedurende de planperiode voor **variant 1 - anticiperend**. Daarnaast is het heffingsverloop gedurende de planperiode van **variant 2 - planmatig** en **variant 3 - in de tabel opgenomen**. De stijging van de heffing in de rest van de beschouwde periode voor **variant 2 - planmatig** en **variant 3 - reactief** is gelijk aan de stijging van **variant 1 - anticiperend**. De rioolheffing volgens **variant 2 - planmatig** kan in de planperiode gelijk blijven. De lasten zijn na 2020 hoger dan de inkomsten voor een periode van ongeveer zes jaar. Dit verschil wordt gedekt door de egalisatievoorziening. In **variant 1 - anticiperend** stijgt de heffing gedurende de planperiode met 0,2% en in **variant 3 - reactief** daalt de heffing met 0,6%. Na de planperiode stijgt de heffing in alle drie de varianten voor vijf jaar verder met 4,6% en daarna met 1,2% tot het einde van de beschouwde periode. Om een kostendeekkende rioolheffing te behouden, dient de in Tabel 8 drukt Figuur 4 weergegeven rioolheffing jaarlijks te worden geïndexeerd op basis van de optredende inflatie.

Tabel 8: verwacht heffingsverloop gemeente De Fryske Marren periode 2019 t/m 2024 volgens variant 1 (anticiperend), variant 2 (planmatig) en variant 3 (reactief) (vast prijspeil, 2019).

Jaar	Variant 1 Anticiperend	Variant 2 Planmatig	Variant 3 Reactief
2019	€ 172,24	€ 172,24	€ 172,24
2020	€ 172,58 (+0,2%)	€ 172,24	€ 171,28 (-0,6%)
2021	€ 172,93 (+0,2%)	€ 172,24	€ 170,32 (-0,6%)
2022	€ 173,28 (+0,2%)	€ 172,24	€ 169,37 (-0,6%)
2023	€ 173,62 (+0,2%)	€ 172,24	€ 168,42 (-0,6%)
2024	€ 173,97 (+0,2%)	€ 172,24	€ 167,48 (-0,6%)

Ter bevordering van lastenegalitatie worden verschillen tussen totale baten en lasten verwerkt op de Voorziening Riolering (art. 44.2 BBV). Het verwachte saldoverloop van deze voorziening volgens de anticiperende variant is weergegeven in Figuur 5.

Figuur 5. Verwacht verloop voorziening gemeente De Fryske Marren periode 2019 t/m 2078 volgens de anticiperende variant (vast prijspeil, 2019)